

"TACHINK",
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN
SMYRNE

Directeur - Rédacteur en chef
H. MAMOUBIAN

10 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆԲ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏՐԳ.	ՉԵԾ.	ԵՌ.
ԻԶՄԻՐ	80	40	20
ՊՕԼԻՍ ԵՒ ԳԱՆԱՍ	80	40	
ԱՐՏԱՍԱԶՄԱՆ	25	12	40

Հրատարակումը ձեռագիրքի և չեն տրվում

ՏԵՕՐԷՆ - ԽՍՐԱՎԱՆՈՒՄՈՍ

Հ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Նորընտիր Ամենապատիւ Ս. Պատրիարքը, ինչպէս կը լսենք, արդէն հասեր է Սգերդ և ընդունուել է. ամեն ոգի հոգեւոր պիտեմք և կառավարական պաշտօնեաներու կողմէ՝ մեծ պատիւներով Տեղւոյն՝ եկեղեցիին մէջ ազգու յորդրակաւ մը խօսեր և միութարեր է ժողովուրդը. Ն. Բ. Սրբազնութիւնը Սգերդի մէջ գիշեր մը միայն մնալէ ետք ճամբայ ելեր է դէպի Պիթիւս, ուր հաւանաբար օր մըն ալ հոն պիտի գիշերէ և ապա անցնի Կարնայ վրայով Տրապիզոն ու ան կէց ալ Պոլիս:

Թերեւս ամենէն տաղիներ մեր Պատրիարքներուն մէջ, Տ. Զաւէն Ս. Պատրիարքին է, որուն կը վիճակուի. այն ալ բոլորովին իրերու պատահական բեւմամբ ու զուգահեռութեամբ, իր Աթոռը ժամանելէ՝ առաջ հովուական այցելութիւն մը տալ իր ճամբուն վրայ զըտ նուաճ գաւառական հօտին, քանի որ Մերսինի գիծէն աւելի գործնական էր ընտրել Տիգրայական, Սղերտի Պիթիւս, Կարնայ-Տրապիզոնի գիծը:

Ինչպէս կը տեսնենք, պատահական դէպք մըն էր այս այցելութիւնը գաւառական քանի մը քաղաքներու, ուրիշ ուղիք օգտուել կեդրոնի վարչութիւնը և անոնք ընել, որպէս շարունակ Ս. Պատրիարքը պիտի այցելէ նաև իր հօտին և մօտէն պիտի ծանօթանայ անոր ցաւերուն, պէտքերուն ու դարմաններուն հետ: Ինչպէս կառավարութիւնէն որ լաւ ընդունելութիւններ ընել յանձնարարին իրենց գաւառական վարչութեանց և իր կողմէն ալ հրահանգներ տուաւ հետադրով գաւառական առաջնորդներու նոր լսել: Ասկէ ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս, իրենք թէ, առանց այդ խնդրանքներուն և հրահանգներուն, գաւառական իշխանութիւնք և Առաջնորդարանները արդէն պարտական չլլային Հայոց օրուան զուրկ եղող Ս. Պատրիարքին պարտ ու պատշաճ ընդունելութիւնները ի պաշտօնէ ընծայելու:

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարքը մէկ օր մնացած է Սգերդ, և հաւանական է, որ իր տոնը եղող միւս կայարաններու մէջ ալ մէկ մէկ օրէն աւելի մնալի կարենայ, քանի որ երկու շաբաթուան ժամանակ միջոցի մը մէջ հարկադրուած է կտրել անցնիլ անցնիլ անընդհատ մը իր Աթոռը ժամանելու:

Եւ ասոր անունն է ահա, որ զրբեր ենք թէ՛ Նորընտիր Ս. Պատրիարքը պիտի այցելէ գաւառները! Մօտէն տեղեակ պիտի ըլլայ գաւառի Հայութեան ցաւերուն! ու ամէն բանի գիտակից պիտի գտնայ վաղը իր Աթոռը գաւառի ցաւերուն դարման մը տանելու:

Արդ, ինչ կուզենք որ ընէր ան մէկ օրուան մէջ, ուր հազիւ կրնար պաշտօնական ընդունելութիւններ վայելի և հազիւ թէ իր հօտին խրատական մը ի օտելու չափ ժամանակ կուենանար. մինչ ժողովուրդին ծով ցաւերուն հետ մօտէն չգիտելու համար գոնէ օրերու, եթէ չըսենք ամիսներու պէտք ունէր ան:

Պատրիարքարանը նախապէս պէտք էր հետախուզութիւնը ունենար թէ նորընտիր Ս. Պատրիարքը իր ճամբուն վրայ չէր կրնար ընդերկար յամենալ և ուստի լաւ ընդունելութեանց հրահանգներէ աւելի, որոնք ինքնաբերաբար արդէն կրնային կատարուիլ, պարտական էր ձեռքի տակն ուղղակի կամ անուղղակի հրահանգներ տալ ու նոյն իսկ մասնաւոր ուղղութեամբ մը... թելադրանքներ ընել գաւառական Առաջնորդներու, վիճակաւորներու, ժողովականներու և նոյն իսկ ժողովրդային լայն խաւերուն, որպէսզի անոնք օր մըն ալ կարճ ժամանակով Ս. Պատրիարքին աջակցեն և անոնց այցելութեան ժամանակին անոնք իրենց անհատական և ընդհանուր շահերը պաշտպանեն:

տալ ու նոյն իսկ մասնաւոր ուղղութեամբ մը... թելադրանքներ ընել գաւառական Առաջնորդներու, վիճակաւորներու, ժողովականներու և նոյն իսկ ժողովրդային լայն խաւերուն, որպէսզի անոնք օր մըն ալ կարճ ժամանակով Ս. Պատրիարքին աջակցեն և անոնց այցելութեան ժամանակին անոնք իրենց անհատական և ընդհանուր շահերը պաշտպանեն:

Թելադրանքներ տալու քան մը, այս ուղղութեամբ հրահանգ մը տրուեցաւ Գաւառներուն, Գոնէ մենք կ'անգրաւանանք:

Արեւմտեան կողմէն որ, նորընտիր Ս. Պատրիարքը վաղը Պոլիս հասնելուն գաւառներէն տարած ըլլալ հայ գաւառացիին ցաւը, թէ անոնք օրուան մը իր տպաւորութիւնները. մինչդեռ ան իր հետ կրնար տանիլ, եթէ Կեդրոնը նախապէս խորհած և հրահանգած ըլլար, գաւառներէն արգակներով յիշատակագրի և վիճակագրոյցներ, սեղաններու վրայ դնելու...

Վաղը Տ. Զաւէն Սրբազան իր Աթոռը կը ժամանէ: Մեր Պոլսոյ շատ բանիմաց ժողովականները, որոնք միշտ լաւ ընդունելութիւններ ընելու համար միայն ոգեւորուած են, իրենց լաւ ընդունելութիւնները կը շարունակեն Տրապիզոնէ մինչև Պոլիս ու վստահաբար կ'ապագային Պոլսոյ պողոտաներուն մէջ կազմուած հանդիսաւոր թափօրներով կ'առաջնորդեն զինքն Պատրիարքական փոքր Աթոռը: Բայ ըստ եկանք, Բարի տեսանքի ցնծուն արարողութիւնները կը վերջանան ու անկէ վերը գործի չընեն իրենց:

Եւ, նախքան Գաւառի ցաւերէն ինչ նոր ընծայ կը բերեն մեզի, պիտի առաջարկեն անոր բնական է մեր հետաքրքիր ժողովականները, քանի որ այդ եղանակով ընտրուած անոնք արդէն ի վեր, որ նորընտիր Ս. Պատրիարքը գաւառական ցաւերով բռնաւարուած Պոլիս վերադառնալու հըռ չակցին իրենց խորհրդաւոր նշանաբանով, ինչ կուզէք որ պատասխանէ Տաւէն Սրբազան:

Հոս մեր միտքը կուգայ պատրաստաբան և բաւականաւ խիստեան Հայրիկի մէկ սրամիտ պատասխանը:

Կր պատմուի թէ չարարատիկ 1873ի Պոլսի վիճակագրութիւն տոթիւ, երբ Հայրիկը պատգամաւոր կերթար Լոնտօն, հարկ եղաւ Վիթթօրի թագուհիին ալ զիմու ընել, Դիմաւորահան թագուհին հազիւ ժամադրութիւն տալ հաճեցաւ Հայրիկը ընդունելու, բայց պայմանաւ որ իր այցելութիւնը պիտի տեսէ միայն մէկ քառօր ժամ. խորամանկ եւ հարազատ Հայրիկը մտաւ Թագուհիին մօտ և երբ իրեն ազդարարեց Թագուհին թէ՛ քառօր ժամ մը միայն կրնայ արամադրել իրեն, Հայրիկը իր արծուային աչքերը պնդեց, հեղեղական միայն մը ցուցուց, և ահա արցունքի հեղեղ մըն էր որ անձրեւեց, ու երբ Թագուհին կը հարցնէր զարմացմամբ ասոր պատճառը, Հայրիկը հնարագիտութիւնը կոչելով իրեն օժանդակ պատասխանեց:

— Կենսաբան թագուհի, դուք ինձի քա-

ռօր ժամ մը ժամանակ կուտար որ ցաւերս հասկնամ, արդ ինչպէս ես Ազգիս 500 տարուան ծով ցաւերը քառօր ժամ ուսն ուր մէջ ձեռք հասկնամ. չնորհ... Աւ Աստուծոյ մարդը, կըսեն թէ անկէ վերջ երկար ժամանակ արտի անպատմի յորդուներով և աչքերէն հեղեղներ թափելով իր ազգին ցաւերը մանրամասն կը ներկայացնէ Ազգիւն վեհապետին:

Ահա այսպիսի պատասխան մըն ալ կը վայելէ որ տալ ժողովականներուն Նորընտիր Ս. Պատրիարք Հայրը, որուն ոչ միայն ժամանակ չի տրուեցաւ գաւառներուն մէջ ժողովուրդին ցաւերը մօտէն, շատ մօտէն շօշափելու և անոնց աւելի իրազեկ դարձնելու, այլև նիւթական 100 ոսկիի ոգորմելի գումար մը հազիւ տրամադրուեցաւ Տիգրայական Պոլիս, իբր թէ պատուի մը ըլլար ճամբորդող Պատրիարքը մինչ անգին մինչև Տրապիզոն իրեն զիմաւորել ցացող պատուիրակին: Բայ իբրեւանցիներն լայն պոլ կը տրաւ մարդէն 50 ական ոսկի:

Ինչպէս Հայոց նորընտիր Պատրիարքը գոնէ մէկ երկու ամիս Հայկական նահանգները չի մնար: Ասկէ լաւագոյն առիթ պիտի ներկայանար իր օտքովը Ազգին համար քանի որ ամէն անգամ Պատրիարք մը գաւառէն չի գար, կամ գաւառներու մէջէն ճգնել անցնելու այս պիտի եզակի պատահութիւններ չի կրնար ընծայուիլ: Ինչ կարեւոր մէկ երկու ամիս ալ ուշ հասնել ան Պատրիարքարան:

Ամեն, Զաւէն Սրբազանի գաւառներու մասին ընեցած խոր հետաքննութիւնը թող պատուակ չի ծառայէ ուսանել համար: Գաւառէ գաւառ հայ վերքերն ու ցաւերը, պէտքերն ու անոնց դարմանները կը տարբերին ու չափազանց խորունկ են: Ուսումնասիրութիւններն ու դարմաններն ալ պէտք է որ տարբեր ու խորունկ ըլլային:

Այս եղակով պատահութիւնն օգտուիլ գիտնալու էր ազգը: Հայոց նորընտիր Սրբազան Պատրիարքին մէկ երկու ամիս գաւառներու մէջ յամենալ Ազգը ոչ միայն բան մը չէր կորսնցներ, այլև կը շահէր ալ և մենք գիտենք թէ ինչպիսի բաներ կը շահէր...

Վաղը Վեհ. Սուրբազանի պիտի ներկայանայ անշուշտ Զաւէն Սրբազան: Խորհեալով Ազգիւն թագուհին տուած պատասխանը կրնար Զաւէն Սրբազան ալ տալ Վեհ. Սուրբազան, քանի որ Պոլսի վիճակագրութիւն տոթիւ քան մը փոխուած չէ Հայաստանի մէջ և աւելի վատթարացած է Հայոց վիճակը...

Բայց մենք կ'աւագարեցնենք զինքը, որպէսզի օր առաւ փակենք Պատրիարքարանի չորս պատերուն մէջ թաղարկելով զինքը և անոր մէկ երկու օր գաւառական քաղաք մը մնալը կը կոչենք ժողովրդին ծով հաւերուն հետ գիտակցութիւն ունենալ: Եւ ցիշեր մը Սղերդ, գիշեր մը Պիթիւս մնալը կը կոչենք հովուական այցելութիւն! Ահա մեր մտայնութիւնը: Մենք դեռ ըսելիքներ ունենք հովուական այցելութեան մօտին:

ԱՎՈ

ՀԱՅԵԼԻՆ ՄԵՋ

Հիւսիսային արամադրութիւն վայրկեանի մը մէջ փլաւ, տխուր ու անակնկալ մահուան մը լուրը տակն ու վրայ րրաւ հոգեկան վիճակ, որպէս թէ առաջին անգամ զէմ առ զէմ գտնուած ըլլալի մահուան ցուրտ իրականութեան հետ, որպէս թէ աւելի մօտիկ հոգեհատորներու հողա-

կոտին առջև գտնուած չըլլալի զխառնակ ու զխիւր...:

Բայց այսպէս չիտուած է մարդ, որքան ալ վարժուած, որքան ալ ակնպտիկ, որքան ալ ամուր կարծի իր սիրտը՝ կուգայ կ'հասնի վայրկեան մը որ կ'լլատուի, կ'ընկնի, կ'կորսնցնէ խորհուրդ կարողութիւնը, զգացումով կ'համակուի, միտքը կ'դադրի գործելէ ու միայն սիրտն է որ կ'գործէ, բնագոյն է որ կ'առաջնորդէ զայն, ազդելով իր էութեան ու կամքին վրայ:

Այս տեսակ տխուր պարագաներու մէջ մարդս կ'մղուի վերջ ի վերջոյ խորհելու թէ՛ կ'արժէ կեանքն ու աւելի առաւ երթալով կ'մտածէ թէ՛ կ'արժէ կեանքին ճշմարտութիւններով, ոչնչութիւններով ըզբաղուիլ, սիրտ հատցնել, միտք յոգնեցնել, ոչ ոք սպառել...:

Այո՛, ասոնք տանք չեն արժեր, ճիշտ է, բայց որովհետեւ մարդ ծնած վայրկեանէն արդէն տապաւնիք նետուած կ'ըլլայ հոգեկան, մաքառու, կուռելու յատուկ ընդունակութեամբ մը զինուած, չկրնար յաղթել բնութեան ճայնին, չկրնար զիմադրաւել կեանքի գծած արահետին վրայ ընթանալէ ու հազիւ թօթափած զինք պահ մը ընկնող վշտէն, կրկին կը նետուի հոն աւելի բռնու, մաքառու համար կեանքի ամենօրեայ բուլբուլուն մէջ:

Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, ինչ որ ալ ըսուի, մարդս պէտք է միշտ մտքին առջև ունենայ աշխարհի անկայուն, տնտեսող ու անախորժ անակնկալներով յղի վիճակը ու ըստ այնմ չափէն աւելի շմբդի աշխարհի խորը թափանցելու իր ցնականութիւններուն մէջ, որովհետեւ անպատեհի մէկ վայրկեանին յանկարծ անարկու ու ցցուող իրականութեան առջև պիտի գտնուի զոգողութիւն ու ապկար:

Կեանքն առնելու է ինչպէս որ կուգայ իր զուարթութեան տխուր դարձեալներով լին հակառակ պարագային զժողովուրդութիւնը միակ ու տեական զժողովութիւններէն է որ վիճակուած պիտի ըլլայ մեղի ասկից թօթափուելու համար հարկ անհրաժեշտ է համակերպութեան ապոփիլ թեւերուն մէջ նետուիլ, եթէ չենք ուզեր ընդ միջա թռչաւորել մեր կեանքի չըլանք, որ աւաղ նորքան անստորգէ չենք քան անկայուն ու անորոշ...:

Կեանքն, աշխարհ, կրնան չափազանցելի, անմասն, անստորգէ եղած ըլլալ, բայց այդ պատճառ մը չէ որ, րոպէ մը, մոռնանք թէ աւելի հեռուն մասն է որ դարանակալ կ'ապաւնէ մեզի...:

ԵՍ

ՀԱՆՐԻ ԼԱՎԵՏԱՆ

(ՅԱՐԱՍԿԱՆ ԱՎԱԿԱՆՈՒՄ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԵՆ ԵՏԲԸ

Ահա՛, պատերազմը կը վերջանայ և հայտնութիւնը կը կնքուի:

Հայտնութիւն. — Առջի բերան նորընծա ձեռք բան մը կերելի ասիկա:

Բաւ մըն է այս որ բնաւ Պաշտօնեան երեւոյթ չունի. անոր հաւատարմութեամբ, հարկ է որ կամքի վրայ զօրաւոր ձեռք մը ընեն, Արդեօք քանակցութիւններ յատալ եկած համաձայնութեանը, վերջին վայրկեանին, չպիտի ճարձատի սահմանադրի որ և է մէկ կէտին և կամ վեճի տակ գտնուող քաղաք մը առնունք վրայ: Վաղը չպիտի իմանանք արդեօք, թէ այդ ժողովուրդները զըսպուած անգամնով մը ոգևորուած իրաւորութեամբ յարձակած են նորէն:

Ատրկա չատ բնական պիտի ըլլար: Եւ սակայն ատանկ չէ. ո՛չ Գաղտնի ան հրաժեշտ հաւատարմութիւն մը մեր ակաւորին կամօղակ մը կըսէ թէ, թշնամութեանց դադարումը վերջնական է և կամ գոնէ, եթէ առժամանակեայ է իսկ, չորէն բաւական ատեն պիտի դիմանայ:

Կզգանք թէ պերագոյն տաժանքին ժամը հնչած է այլևս և թէ՛ յաղթական Յոյները, Սերպիւնները, Սև-Լեռները, վշտահար Թուրքերը և Պուլկարները, զօրացած և անեղծ Ռուսները, ասոնց ամենքն ալ փափաք մ'ունին միայն, այն է կարգադրելու, քաղելու. — պարարտ կամ վտիտ—անեղ հուճեքը և սկսիլ «ինքզինք նին ժողովել» որքան բարձրացումին, նոյնքան անկման մէջ:

Շատ արեւն թափուեցաւ Մարզո՛վերջի վերջոյ կը ծանձրանայ անձրևէն, նոյն իսկ եթէ կարծիր ըլլայ ան:

Այս անձրևը տուաւ, ինչ որ կրնար տալ: Ընդհանրապէս որ ոչէկ կամ գէշ, կապառուցի կը պահանջուէր իրմէ ևն՝ ջրեց, բեղմնաւորեց, խեղդեց, ընկուղեզ ցածքեցուց և զօրացուց: Հողը՝ ալ յափառացած է, չի ծծեր այլևս, ետ կուտայ և զայն կը վերադարձնէ իր գաւակներուն, անանկ մը որ կարծես կը պատուի է անոնց, որ պէտք է լաւ մը պահեն միացած քիչը, որովհետեւ այլևս կաթիլ մը չէ մը նացած թափուելիք:

Մարդուն ծայր կը բռնուի երբ աչքին առջև կը բերէ քանակը և տարածութիւնը այն սուգերուն և աւերներուն որոնք «հատուցում» կաղաղակեն, այն արդիւնագործ հատուցումը զոր այսուհետեւ խաղաղութիւնը կրնայ տալ, պէտքերու տուածէն անմիջապէս ետքը: Ամէն բան զայն կը պահանջէ, պարտադիր կրնէ զայն. մեռնողները և ողջ մնացողները, երկինքը ու երկիրը, յոգնաբեկ զոռակները, և բացարձակ թնթանողները, մտախոհ վեհագետները և վեհաբան տաղարարուած զինուորները, Հանգիստը, դադարը, ազնիւ հանգիստը ճակատագրային, գերագոյն հետեւանքն է սուրբ խոնջութիւններու և գաղաթնակէտը դիւցազնական պայքարներու:

Մեռնողը... ինչ կուզէ ան, երբ ալ վառարկած է այդ տխուր և սքանչելի տեսուելու ուղին, բայց եթէ թողուի և խոր լուծութիւն մը իր գերեզմանին վերեւ: Մարմինը... ծակծկուելէ, կտրտուելէ, վերջին փառաւոր ծիրանի տրեղը ստանալէ յետոյ, ինչ կը խնդրէ, ուղիչ, բայց եթէ դարմանուի, կարկուտիլ և սպիտակաւ:

Այսպէս, պատերազմը, արդար և խորհրդաւոր օրէնքով մը՝ որ ցոյց կուտայ թէ ինքը կոր չէ և ոչ ալ վայրենի, այլ արդար և գերբնային, այսպէս պատերազմը ինքը առաջինն է որ, երբ լուծութիւնը կը յաջողէ սպանդին և երբ իրե՛կըսէ թէ, այլևս ժամանակը եկած է որ զսոսնայ այն կողմը եւրոպէ գիտէ թէ իսկապէս թիւերը պիտի պայքարեն և հետեւին նշանընէ անոր որ զայն, մտանայ և թէ ինքը պատրաստ է առեւ թալուել, իր տեղը

տալու իրեն, որովհետեւ պատերազմը, անգամ մը ևս աւելի խելանք քան ինչ որ իր թիրաք երեւոյթը և քարոզարարութիւնը կարծեցնել կուտայ թեթեւաբար, զոյգ ինքը՝ չանգիտաւոր թէ ինչու և ինչպէ՛ս գոյութիւն ունի. ինչու թողաւորութիւն է, ինչու ախտաւորութիւնը լաւապէս պատճառներ ունի. ճիշդ իր հետեւանքին համար որ խաղաղութիւնն է լաւագոյն խաղաղութիւն մը, աւելի մեծ ու երկարատեւ և որ կը հանգիստ հարստութեան և փառքի աւելի հաստատուն հիմքու վրայ:

Մէկ տարիի մօտ է անա որ այդ պատերազմը կը տեւէր կտր: Ամիսներով ան մեզ յանկուցանեց:

Անոր հանապազօրեայ հետաքրքրութիւնը ունէինք և յուզիչ սովորութիւնը: Յոգնելի չգիտցող և ստեղծ վատաբողջ հրաշքով մը կը հետեւէինք անոր արհաւիրքի և գեղեցիկութեան իրադարձութիւններուն: Այդ պատերազմը մեր ապրուած դիւցազնական և հազնալուր թերթին էր:

Հակառակ ձեռք առնուած սկզբնական նախադրուածութիւններուն չի կորցնա բան մը ծածկել մենք: Հետզհետէ ամէն բան մէջտեղ ելաւ, Մենք ծանօթացանք ճակատամարտերուն, յաղթութիւններուն, պարտութեանց, շանթահարող յառաջխաղութիւններուն, ցիր ու ցան հանաջողութեան, ցեխին և ձիւնին մէջ կատարուած յուզարկաւորութիւններուն, և զաղթին, մղկթիւններու գրաւման և որմաւորութիւններուն, ինչպէս նաև, յուսադրութիւններուն և ճակատագրութիւններուն, նոյնպէս և ժաշտատեսիլ բաներուն, որոնցմէ բան մը չի խնայեցին մեզի լուսանկարը և պատկերը:

Թղթակիցներու նամակներէն և տրիստութեան և աւելի վայրենի առնուած սոսկապատկերներէն կրնանք ըսել թէ ամէն բան տեսանք, ամէն բան գիտացանք: Եւ սակայն լափած ըլլալով հանգիստը, մեր անկողնի մէջ, անոր տեղը մը վրայէն ցատկած ըլլալով, նոյն իսկ չոր և համոզուած աչքով դիտած ըլլալով լուսանկարչական գործիքին և մատիտին հարկաւ վկայութիւններուն, դարձեալ բան մը չի տեսած որ մօտեցած ըլլայ իրականութեան:

Նոյնպէս չենք կրնար, առանց տեսակ մը ամօթահարութեան և սփոփումի, մենք զմեզ արգիլել ինչեք թէ՛ փութանակի սովորութիւնն ըրած ըլլալուն համար, նախ միօրինակ պէտք մը և լեռնոյ՝ յափառացած յոգնութիւն մը եղած էր մեզ համար՝ ծանօթանալ իրաց այդ վիճակին և արհաւիրքներուն շղթայացումին: Այլ սկսանք յափառանալ անկէ:

Պատերազմին կսկածադին պատմութիւնները և նմանաձոր, հազարեցեակ լուրերը, մեր մտքին և մեր ջիգերուն վրայ սկսան նուազ ազդել: Եթէ այդ պատերազմը երեք ամիս ևս տեւէր, անոր այնքան ուշադրութիւն պիտի նուիրէինք որքան կրնանք զեղանաւոր Ռէքլամի մը, լրագրի մը չորրորդ երեսը տպուած:

Վերջը սակայն հարկ եղաւ որ ինք:

զինքնուս զանք և մենք մեզի տանք բուն շրջապատին մը մը մենք զինք համոզուած համար թէ՛ յարաբերապէս պոստիկ հեռաւորութիւն մը անդին, քօթերայի տիրապետութեան առեւ, մարդիկ իրարու քիթ և սկանջ կը կտրէին և թէ երկիրը կրակ ու արեւն կը ժայթքեցնէր, միջոցիտ հոս մեր կրնար խոսքի և վէտի վէտ պայքարով մը որ զոգնիլ Թանկուն կը պարէին: Բայց վարչիկու համար որած մեր այլ ճիգը, մեր առջի օրերու հետաքրքրութեան տեղին յաջորդելով, մեզի համար օգտակար զօրութեան մը արդիւնքը ունեցաւ: Այլ սովորութիւններէն մը, տիկ ընելու ինչ որ պատերազմին վրայ կրտուէր և ընդունելու զանգը, սորվելու համար թէ՛ պատերազմը կրնայ զայն ի հեճուելու ամէն ինչի, մէկ վայրկեանէն միւսը՝ թէ մարդկային է ան, չանթահարող ազնտին պէս, որուն ղէմ կարելի չէ բան մը ընել և թէ ախարհին վրայ չի կայ մէկը որ կարենայ զայն արգելիլ:

Պատերազմը՝ ազգերու արքայութիւնն է:

Գործի վրայ տեսնելու զայն, այդ պատերազմը և զգալինք անոր հարկու հակահարուածը: Եւ այս բանը մտածելու տուաւ մեզի: Ժիշդ այն վայրկեանին ուր, մեր երկրին մէջ կառավարութեան և ամբողջ Յրանալի հայրենասիրական և վեհանք մղումներ ներքեւ յոտիկ զգուրթութեան պայքարներու թեւաւորութեան, պայքարներու թեւաւոր նոր օրէնքը:

Այսպէս Պաշտօնեան զոգնուած որ տեսնումէ կ'ախտներէ ի վեր ներքալան իրար տեղուց, մեր մէջ յարող մտադրութիւններ և մարդեր, Եւ գիտեմ թէ խել մը մարդիկ դիտել կուտան թէ պատերազմի վրայ խիստ շատ կը խօսուի, շատ կը մտածուի և թէ ամէն ինչ անոր համար կը լայ կոր: Ներկայ ժամանակներուն լանջանքը և պարտականութիւնն է այդ, Պատերազմը պէտք է որ մեր ազգային մտազգայումը ըլլայ: Եթէ կուզենք պրծիլ օտար գրաւումէ մը: Ձեռք կրնար, որքան ալ սէր, փափաք և տեսակ մը յարգանք ունենանք խաղաղութեան համար, անտարբեր գտնուել պատերազմին հանգէպ և բանի տեղ չի դնել զայն: Այս բաները հազար անգամ ըսուած են, բայց հոգ չէ, կրկնեք զանոնք առանց վախճալու որ կը կորսնցնենք կրկնաբանութեան ամօթխաղութիւնը:

Բարեբան պատմաճառ մը թարգմանել տուելու է տեղակի մը որ կերելի թէ շատ տարածուած է եղեր Գերմանիայ մէջ և զոր հոս այս վերջի գրեթէ միայն ստանայ: Այդ տեղակիին անունն է՝ «Յրանալի քաղաքները 19...ին !, օր մը պիտի տեսնանք»: Եւ անոր մէջ անգամահատուած, բաժան բաժան եղած Յրանալի մը քարտէսը կայ, իր բանականութիւն փութանակի փնտցումէն և իր սահմաններուն գրաւումէն ետքը: Եւ չպիտի խօսի այդ տեղակիին խեղճութեան և խելագութեան վրայ, եթէ հակառակ անոր՝ որի է ուղղակի քաղական գիտական արժանիքէ բոլորովին գոյիլ ըլլալուն, ան՝ յայտնութիւնը մեզի չընէր մեր դրացի թշնամիին մտայնութեանը և քննադատական տեսչան:

քին: Թղթակցեցէք այդ պոստիկ ուղիւ: Թիւնը: Անոր ընթերցումը որքան ալ այլաբանական ըլլայ, մեզ չի կրնար անտարբեր թողուլ, անոր մէջ պարզուած լրբենի որկրամուտութեան տեսակէտով:

Գերմանիոյ ղէմ պատերազմ հրատարակողը մենք իսկ ըլլալով, (տարբեր կերպով չէր կրնար ըլլալ) զմեզ անհրապէս կը լքանեն եղեր Ասգիլա և Ռուսիայ: Գիշ ժամանակուան մէջ վերէն վար ճգմունքով, ամէն կողմէ յարձակում կրելով, ալ չենք կրնար եղեր պայքարը շարունակել, և գիտէ՛ք ինչու, «որովհետեւ Բրետանիին տեղակալ Նուկլիշ, շառաւիղ՝ տիեզերագնացական տեղակայութիւն: Անչիլիշ լուսմի մը գիւտը ըրած է որ ցնորական կը դարձնէ պատերազմը այնքան մէջ:

Ըսել է այլևս Յրանալի վերջը եկած է: Անա այսպէս ան յօշուած է, շատ պարզ կ'աւանդուի մը, ինչպէս պիտի տեսնենք: Զերիլիսի դիւսպանաժողովին մէջ, իտալիան, կառնէ Թուրքի, Անգլիան, Կասթիլ, Կիւսիսը, Տօքիոն, Լանքասթը և Բրուսելսը: Անգլիան՝ Արթուր, և Բիթարտին, և մեր Յրանալի Լանգկաստանի ստացուածքները, Սպանիան ձեռք կ'առնէ Մարօքը, Աւստրիան Մատակասթարը, Յրանալի մնացեալ մասերուն կը տիրանայ Գերմանիան, Գալով Ռուսիոյ, ան մենք բան մը տեսնելու չունին, անոր Պարսկաստանը և Ախալախաստանը տրուած է արդէն:

Այս ամէնը ձիւղիկ պիտի ըլլար, անգամ մը ևս, եթէ ձիւղիկ զապելու համար, ոչ թէ անանկ բացառութիւններուն իրականախոթութիւնը, բայց այն գաղափարը չըլլար որ դուրս կուգայ ասանկ ջնջին իրողութիւններէ և շատ մը արդիւններ որ դիւրին է մտաբերել, և որոնք կը հաստատան թէ Գերմանիայի երեք, երեք չէ ունեցած և չպիտի ունենայ զմեզ պատերազմի դրդելու դիտաւորութիւնը և ոչ ալ մեր վրայ յարձակելու գաղափարը, ան խաղաղութիւնը կուզէ, բարեբար խաղաղութիւնը, և ուրիշ հարկը հազար զինուորով բանակ մը ոտքի վրայ պահելով՝ անչառու ուրիշ բան չի մտածեր, բայց եթէ ախալախ Բրուսիայ թաղաւորին համար:

Յրանալի բաժանումը 19...ին:

Հոյսացեալ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՄԱՀԱԳՈՅԺ ՏԻՏԻՆ ՏԻՌՈՒՅԻ Ե, ԳԱՐԱԳԱՃԵԱՆԻ (ՏՆԵԱԼ ՁԱՔՆԵԱՆ)

Ամենախորին ցաւով երէկ հողին լանձնեցինք տիպար կողակցի մը և տիպար մօր մը ցուրտ մարմինը:

Տիկին Տիրուհի Ս. Գարագալեան տառապած՝ այլ նոյն իսկ ալը տառապանքին մէջ իր պարտականութիւնը լիւր՝ կատարել կարծած այն տիպար, կրնե՞նք էր, որոնք աշխարհ կուգան անմասն և բոլորանուէր կողակցի մը և անձնուէր մայր մը ըլլալու համար և այս հրկու պարտականութիւններէն զատ կ'կարծեն թէ աշխարհ արդէն գոյութիւն չունի իրենց համար:

Կար սարսուռ մը ունեցաւ և աչքերը խոչոր բացուեցան, բայց չի չարժեցաւ:

Սէն-Ժէրմէն - լ'Օպերուայի զանգակը սկսաւ մուշել և գոռալ, ինչպէս բանաստեղծութեան կատարի գաղան մը որ առանց մտածելու կը յարձակի: Այսպէս, պղինձի կլափին մեծ հարուածները կարծես մըթնոյտին վրայ կը յարձակէին, անկանոն, խնդ, երբեմն դանդաղ և ծանր, երբեմն արագ և կատարի:

Նստիւ և Երիտալուս, յանկարծ ոտքի ելան, և բարկութեան ու վախի երկար մոնչիւն մը լուսուցեցին: Ծարլ թ. կանչեց զանոնք, թիկնաթոփին վրայ ցատկեցին: ան բռնեց իրենց նուրբ և մետաքսանման գլուխները, կուրծքին վրայ սեղմեց զանոնք կենդանի և բարեկամ բան մը զգալու համար:

Բարեբար բոլոր զանգակները սկսած էին Ռուսներին կատարի զանգակին պատասխանել:

Ասիկա տագնապ բոցին մը լաւալ կը բերէր, կարծես թէ օդին մէջ հրէշային պատերազմ մը կար թվաւոր գամբիզերու բանակներուն միջև: Բոլոր այս կլափները իրար կը կանչէին, կը պատասխանէին, կը զրգոնէին, կը նախատէին, օմանք կը կազ-

“ԴԵՃԻՆԵՐ”-Ի ԹԵՐԹՈՅԸ [115]

ՄԻՆԵԼԻ ԶԵՎԱԿՈ

ԲԱՐՏԱԵԱՆՆԵՐԸ

ՍԻՐՈՅ ԴԻԻՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՊ.

ԳԻՇԵՐՈՒՄՆ ՎՐԱՅ ԾՈՒՍ ԴԵՄԲԵՐ

Սէն Ժէրմէնի մօտ ուրիշ զանգակ մը սկսաւ ոռնալ, լեռնոյ, աւելի հեռուն ուրիշ մը, լեռնոյ ուրիշներ, բոլոր զանգակները, Բարեբար բոլոր զանգակները քաղաքին վրայ իրենց խելակորոյս հնչողութեան հրէշային քամիները ցնցելով, ամէն կողմ պղինձ ծայրերը անհարկաւ աղաղակներ նետելով օդին մէջ...

Վարը, շուքեր կերակին, որոնք կը վազէին, կը զարնուէին, կը պոռային, սուրբերն կայծեր կը ժայթքէին, ջահեր, հարկուաւոր ջահեր, հազարաւոր ջահեր կը վառուէին, և քաղաքը կասկարտի կերակէր, ամէն ինչ հրակէզ էր կարծես զծոխքի կրակները յանկարծ երկրի վրայ բերուած էին...

Դաթէրինի ետին, Լուվրի մէջ, հրացանի հարուած մը հնչեց, լեռնոյ ուրիշ մը լեռնոյ ուրիշներ, թիֆ, թափ, ափսոս կը պայթէր, ամէն կողմ, վարը ալ, ծախ կողմը, և սոսկալի մոնչիւններ կը բարձրանային ղէպի ջնջ աղամանդներով զարդարուած երկնքին պայծառութեանց մէջ:

Հիւսնո մեծ ջարդը, մարդկային մեծ կոտորածը կսկսէր:

Ձանգակին առաջի հարուածին, Բարեբար ամէն կողմից, շուքներ պայթեցան:

Ձանքէ լուսաւորուած շուքերու կոյտեր սկսեցին շարժիլ:

Կիզ դուքսը պոռաց:

— Վերջապէ՛ս...

Ամէն կողմը, ամէն եկեղեցիներուն մէջ, քահանաներ, արքեպիսկոպոս, վարդապետներ, ամէն անոնք որ կաթոլիկ եկեղեցին պիտի ազատէին, ամէնքը պոռացին:

— Վերջապէ՛ս վերջապէ՛ս...

Եւ ամէնքը սկսան շարժիլ:

Կիզ նշան մը ըրաւ, և իր ձիւսերն ուն գլուխը անցնելով, ղէպի Դոյնիսի ապարանքը խոյացաւ:

Դրիւսէ, Բէզու, Բէրլին, Թալան, Օւալ, Մոնթանիէ, Նիվեր, ամէնքը, ամէնքն ալ մարդասպաններ, Բարեբար ամէն կողմերէն, խոյացան:

Տամիլ ռուսիսութեան և թերեւս ատրիութեան ամենէն խոր մոնչիւնով մը, իր սուր բարձրացուց և ոռնաց:

— Մոնթանիէի ապարտքը, Ահա՛ երէն: Օ՛հ, օ՛հ, Գաղանք բռնուած է...

ԼՊ.

ԽՆԴԱՅՈՂ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Ծարլ թ. իր նշաններով կը զրտնուէր: Զանուած չէր: Բայց մեծ և խորունկ թիկնաթոփ մը մէջ նստած էր ուր աւելի պոստիկ, աւելի վատաբողջ աւելի ողորմելի կերակէր: Իր երկու սրեղի շուքներ, Նիսիւս և Երիտալուս ոտքերուն լոյս կ'առնէին և անհանգիստ քուլով մը կը քնանային, երբեմն զուլիսին բարձրացնելով և անանջին տեղով, լեռնոյ դարձեալ կը քնանային իրենց տէրը անարժ և աչքերը զոգած տեսնելով: Ծարլ թ. չէր քնանար: Կ'սպասէր:

Ձանգակին առաջի հարուածին, եր-

ՀԵՌԱԳԻՐ

Տիկին Տ. Ե. Գարագաշեան իր կեանքին մինչև վերջին րոպեն լիովին կատարեց իր պարտականությունը և այդ գոհունակությամբ բաժնուեցաւ յանձնակալ իր սիրելիներէն, անոր մահը անցնում էր եղաւ իրականէն դէպի անձնային, փոխանցում էր ներկայէն դէպի յաճախականութիւնը:

Յուզարկաւորութեան տխուր հանդէսը կատարուեցաւ երէկ Ս. Ստեփաննոսի տաճարին մէջ ընտրեալ և խուռ բազմութեան մը ներկայութեամբ. բարեկամներ հանգուցեալ տիկնոջ, որոնք եկած էին իրենց վերջին յարգածն մատուցանելու տխուր և խնայող փոխ:

Մեծական արարողութեանց կնիքադաշէր Առաջնորդ Ս. Հայրն չըլլապէս առաւ քահանայից դասէն, իսկ գերեզմանատան մէջ նոյնքան սարսափազգեցիկ արարողութեան կնիքադաշէր Առաջնորդական փոխարորդ Տ. Յովն. Ա. քնն. չըլլապատեալ իր պաշտօնակիցներէն:

Կան մահեր, որոնց առջև գրիչը չգործեր. լաւ ևս չհամարձակիր մխիթարական ու է բառ ուրուագրելու, անա այդ վիճակին մէջ կ'զտուէինք այս անակնկալ մահուան առթիւ և չունինք ուրիշ բան եթէ ոչ մեր անկեղծ վշտակցութիւններն արտայայտել հանգուցեալին տարաբաղդ ամուսնոյն Տ. Երուանդ Գարագաշեանի և զաւակաց՝ Սիւրբաջ. Զաքարեաններու և բոլորանուէր քրքր Տիկնայք Հ. Գ. Բա. Բաղեանի, Ս. Ա. Պերկամարեանի, Ս. Պարտիզպանեանի, ինչպէս նաև Ազն. Օր. Զապէլ Սվազեանի և բոլոր ազգականներուն ու պարագաներուն:

ՃԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՄՍՈՅՍ 16ին էօտէմիչի գեղորէն Գիւլաի մէջ հրդեհ մը ծագած է: Հրդեհը թուրք կնոջ մը տունէն բռնկած երբ կիւն իր խնդիրն մէջ հաց եփելով կ'զբաղէր կրակները սաստիկ հովին հոսանքն բռն և հա կը տարածուէին ամեն կողմ և մանաւանդ յարդանոցին մէջ մտնելով կը բռնկէին ամբողջ յարդանոցը և ապա տունը: Հրդեհը զօրաւոր էր և հովին օգնութեամբ, փոխանցուած պատկից տուններուն, և հետեւաբար ուրիշ աւերներ ալ գործելու պատրաստ: Այս կրակին հետեւանքով չորս տուններ բոլորովին այրած են և հինգերորդ մըն ալ կէս մը այրած: Կորուստը կը մօտի 31000 զրշ. ի:

ՄԵՔԱՐԱՅԻ և Թուրք կառավարութեան միջև զինգանքուած համար որոշուած բողոքօքը երկու կառավարութեանց կողմանէ վաւերացուած է: Յիշեալ բողոքօքին տուած հրահանգին համաձայն քաղաքիս մէջ նաև պիտի գտնուի հիւպատոս մը և պիտի ունենայ այն ամեն տուածանշանորդութիւններ, ինչոր Արժէնթինի կառավարութեան հիւպատոսներն ու հպատակներն կը վայելէին:

ՈՒԼ-ՍՈՒ Վրաց գտնուող Թուրք գերեզմանատունը անխնամ հոգատարութեան մը պատճառաւ շատ մը հիւանդու:

Կաննէին, հերձու, ցասկոտ. բերիչներ կը մոնչէին, կատաղի: Ամէնքն ալ խուլոտ, տենդոտ, լուսնոտ ձայն մը կուտային և ամէնքն ալ ժահ կը հայէին:

Թագաւորը, անշարժ թիկնաթոնին խորը, խեղճոր յառած, դէմքը մոխրագոյն, խնդրի պէս մտիկ կրնէր. նախ, յուսաց թէ զանգակները քիչ յետոյ պիտի լռէին: Բայց ոչ, ողնուղնեղու ձայնները Լուսին վրայէն կանցնէին և կը վերադառնէին. զանգակները չէին ուղեր լռել, երբ արեւելքէն կը հանդարտէին, արեւմուտքէն աւելի ուժգնութեամբ կը մոնչէին. երբ մին կը խեղդուէր, ուրիշ մը աւելի ուժգին կոնար, կարծես կշտամբուած համար զայն. դադար չի կար. այլևս լուռ թիւն չիկար. կարծես թէ Բարիքի բոլոր զանգակները պէտք էին դոխային աղմուկին մէջ փչիլ: Միթէ այնպիսի վախճան էր. միթէ մեծ ջրհեղեղն էր որ Բաղիլը, Մրանասն և երկիրը պիտի կլլէր:

Թագաւորը զանդադօրէն ոտքի ելաւ: Վազեց զուլսը անկողնին քարձերուն տան միջինը. բայց ողնուղն աւելի ուժգին էր. ապակիները կը զոգային, ջահերը կը սարսափային, կարասիները կը ցնցուէին... Այն պահին ցնցուեցաւ, գլուխը քարձարցուց,

թիւններու պատճառ եղած է՝ վերջերս, քանի որ իր մէջ գտնուող դիակները ամբողջ կը հտնէին, խնամքով թաղուած չըլլալու համար: Որոշութեամբ գերեզմանը պէտք եղածին չափ չէ պեղուած: Ծռուելու հետեւանքով Ղարապաի հիւանդանոցին, գործածան, փորոր երեսանց կատարած իւ պարտականութիւնը և ուստի հողին երկը գտնուող մեծերները թէ զարչելի հասեր կ'արտադրեն և թէ երբեմն ալ շուններու կեր կ'ըլլան: Գերեզման փորող ածխալուծաւ Մէնէտը, իր յանցանքին պատասխանատուութեան ծանր ըլլալուն հետեւանքով պէտք է պատժական օրէնքին մէջ իրեն պատշաճ պատիժը ստանայ, և այդպէս վարձատրուի, կը գրէ տեղական Խորք Թորթ մը:

ՔԱՂԱՔԻՍ Նաւահանգիստին մէջ զրտնուող Աւստրիական Տիքթօղա զրահաւորը Զորքալորթի առաւու մեկնեցաւ:

ԱՅՏԸՆԻ և Գասապայի չոգեկառքի ընկերութեանց միջև համաձայնութիւն մը գոյացած է: Որուն համաձայն ասկէ վերջ Գասապայի ընկերութիւնը իր կայարանը գտնուող փոխադրուելիք ապրանքները մանաւոր գիծով մը Բունթայի կայարանը պիտի փոխադրէ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ.—Երէկ հրապարակի վրայ 180—90ի միջև 4681 պարկ թուր ձախ. ուեցաւ. 415 պարկ ալ 66—61ի միջև: Զամիչի գիներն էին՝ ստորին 1 1/2—2 3/4 միջև 2 3/4—3 1/4, լաւ 3 1/4—5, լաւագոյն 5—7 3/4, ինչեալ գիներով 4267 պարկ ձախ. ուեցաւ: Սև չամիչի քանիքը 70—55 ի միջև ըլլալով 220 պարկ ձախուեցաւ:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ տնօրէն ձէժալ պէյ Տէնիզի մեկնեցաւ պաշտօնական քննութիւններ կատարելու համար:

ՆԱՄԱԿԱՆԲՈՒՆ և հետագայ տնօրէնութիւնը նաակաբաշխներու համար շինուելիք ձմեռուան հագուստները նուազորդի դրած է և կը յայտարարէ որ ստանձնել փափաքողներ ամեն օր բացի ուրբաթէ. առաւու ժամը 9—10. և կէսօրէ վերջ ժամը 2—5 դիմեն քաղաքապետութեան պէտք եղած պայմաններն և կարգադրութիւնները ընելու համար:

ՔԱՂԱՔԻՍ մէջ այս օտ օրերս փոքրիկ թուղթերու վրայ պատմութիւններ և կամ թուղթիկներ կը ծախուին: Երբեմն ալ սինեմաներու բրօքրամներու մէջ նաև ծանուցումներ կը կատարուին ժողովրդեան կողմանէ այլեայլ նիւթերու մասին և անցորդներու ալ այդ թուղթերէն առատօրէն կը բաշխուէին: Ատոնք պատմութիւններ և բրօքրամներ ըլլալէ աւելի ծանուցումներ են: Կառավարութեան օրէնքին համեմատ ծանուցադրեր երբ հրատարակուին պէտք է անպատճառ կրկին գրոյ մը և հետեւաբար վճարեն փոքրիկ մաս մըն ալ կառավարութեան: Սակայն ճարպիկ անհատներ զանց առնելով այդ փուլ փակցնելու սովորութիւնը, տարբեր կերպերով ատոր ճարը խոհած են:

Բայց այդ ջնջին գողութիւնը լրին ցնդարարին թերութիւնը կը ցուցնէ և մեկնոյ ժամանակ ոչինչ գողութիւն մը կառավարութեան բաւական վնաս հաս:

ուզեց ողնուղնեղուն յաղթել. կծկուած բերանը խուլ անէժքներ թափեց, յետոյ աւելի ուժգին պոսաց, յետոյ սկսաւ աղաղակել. զանգակներու միաձայնութեան ողնաց և իր երկու շունները ողնացին: Թագաւորը կաղաղակէր:

—Ծաղաղակողներ պիտի լռէք. բաւական է, բաւական է: Ծատարսոսներ, դոխիք զանգակներ, կուղծ որ լռեցնեն: Ո՛հ, զանգակներ, աւելի ուժգին կը պոսան, Ձեզ ուզեք, մի սպաննէք: Ա՛հ, այլ ևս չի լսեմ: Ո՛հ մանեմ, ո՛հ փախչիմ...:

Ո՛հ փախչիլ: Աւելի կատաղի, աւելի տխուր, մեծ և եղբակաւն ողնուղն իր աղաղակներուն երկար արձագանքը կը կրկնէր: Զանգակներուն ահոնի փոթորիկը Բարիքի վրայ աւելի զօրաւոր քամիներ կը սփռէր: Ա՛հ, ոչ, չպիտի լռէին, զանգակները: Զորս ցորեկ, չորս գիշեր, այդպէս անդադար պիտի մոնչէին: Ահ հիմա Ծարի յայնպէս կրեւէր թէ միայն Բարիքի զանգակներն չէին որ ողնուղնեղուն դոխային լարին մէջ կը թրթաւրէին: Միայն սայի բոլոր զանգակները շարժման մէջ էին: Ամէնքն ալ կը լսէր: Օրլէան, Անմէր, Թուր, Պոտա, Լիւն, Ապիւրն,

ցուցած կըլլայ անտարակոյս: Հետեւաբար սոյն խնդիրը նկատի առնուած ըլլալով կառավարութեան կողմանէ Պօլիս տեղեկացուած է և կեդրոնական կառավարութեան հրամանին համաձայն կ'արգիւրի այդպիսի ուէ տարրք և կրկնողին կ'ազդարարուի պատիժի ենթարկութիւն:

ՔՕԼԷՐԱ.—Դշ. կէսօրէ եւ. կէսօր, քսանը չորս ժամուան ընթացքին քաղաքիս մէջ քօլէրայի ուէ դէպք չէ պատահած:

Տիար Երուանդ Գարագաշեան և Զաւակուէք ու Զաքարեան, Բաբաքեան, Պերկամարեան, Պարտիզպանեան ընտանեկանները և բոլոր ազգականք իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը ներկայեն ամեն անգամ որք հաճեցան ներկայ գտնուիլ իրենց կնոջ, մօր, քրոջ և ազգականուհոյն:

Տիկին Տիւրի Հ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ զանկակիծ յուզարկաւորութեան հանդէսին և իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին այս տխուր և անակնկալ մահուան առթիւ:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սերպ կառավարութիւնը վստահացուցած է կառավարութիւնը Աւստրոհունգարիոյ թէ ինք պիտի չի բռնաբարէ Ալպանիոյ մասին Լօնտօնի Քօնֆէրանսին որոշումները:

—Օխրիտայի մօտ, Սերպ—Ալպանաական կռիւն մէջ Սերպ բռնակը Պալկարական երեք թուղանք գրաւած է:

—Լօնտօնի պաշտօնական չրջանակներու մէջ կ'ենթադրուի թէ Խալիլա զժուարութիւններ կը չարախիթէ հանդէպ Յունաստանի:

—Անգղիոյ Մայրաքաղաքին մէջ մեծ դժգոհութիւն կը տրիք զօրավար Ամէլիոի դէմ, այս վերջնայ կողմէն Հոգեւոր ճալարողները հանդէպ եղած առաջարկութեան մասին:

—Պոլսոյ քօնֆէրանսին Պալկար պատերազմներէն մէկը Մ. Տօպրէքի այսօր Սօֆիա կը մեկնի տանելով իր հետ խաղաղութեան դաշնագիրը:

—Ռէչիա պէյի հիւանդութիւնը դեռ չարուակուելուն հետեւաք Հրանդ պէյ անոր տեղ Աթենք պիտի մեկնի:

—Զօրավար Սալօֆի խնդրած է Թալէաթ պէյէն որ միջամտէ Բ. Գրան մօտ որպէսզի կիւմուլէնայի կառավարութիւնը Արեւելեան Թրակիոյ խնդիրը կարգադրէ:

—Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Մ. Սասուլօֆ Վարչաւիտի սեզա, նաւորներու ընդունելութեան նշանաւ յայտարարած է որ, Կալուտակ կացութեան ծանուցութեանը, խաղաղութիւնը երկու տարի ապահովուած է:

ՄԵՏ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ
ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻՔԻԱՆ
ԱՅ - ԵՐԱՐԻ ՓՈՂՈՑ
Յառաջիկային
ՈՒՆՊԷ

Մարտի 11, Ռէչի, Ռէչի, Սուսսոն, Տիւր, Թարպ, Անկուլէմ, Ռուէն, հիւսիս, հարաւ, արեւելք, արեւմուտք, ամէն կը մոնչէին, ամէնքը կ'ոնային:

Շարլ դէպի դատահանը վազեց. վարագործը խնց, չըլաւաւ մը հանեց. Ալպանիոյ կըրտելով ընկրկեցաւ:

Կը լռանար այդ կրակիկին առաւուրը կը բարձրանար: Բայց հակառակ լոյսին, ջահերը կը շարունակէին վառիլ:

Մարտի 11, սոսկուած մեծ աղաղակներով կը փախէին Ռուիչներ, արիւնէն կարմրեցած, կը հետապնդէին զանոնք:

Ասիական արագ տնիքի տեսիլք մը և դաւ. Շարլ մինչև սենեակին մէջ տեղը ընկրկեցաւ: Իր ձեռքը, բաճկոնին տակ, կուրծքը ակօսիք, կակազեց ան:

—Ինչ ըրի... Ինչ բար. Ինչ, իմ հրամանաւ է որ արեւա կըլլայ... Ո՛հ, չեմ ուզեր տեսիլ... չեմ ուզեր լսել... Ո՛հ փախչիլ... Ո՛հ փախչիլ...:

Ո՛հ փախչիլ... Անհաւանք դուռը բացաւ, ուրուղնեղուն մը նման սահեցաւ ճակի մը երկայնքը, և ճեմալարի մը մէջ մտաւ. եւ մազերը ցցուեցան:

Կ. ՊՈԼԻՍ սեպտ. 19.—Մանսթրըր մէջ գտնուող սերպ բանակը Սելանիէն անցնելով իր որոշ վայրը հասած է:

ՆՈՅՆ.—Պոլսոյ անգլիական նոր դեսպանը հոկտ. 6ին (Ը. Ե.) Պօլիս պիտի ժամանէ:

ՆՈՅՆ.—«Իթթիհատ»ի ութերորդ ժողովը գումարուած է, և ժողովին զբաղումը եղած է Ֆրեյսա նըզամնամէսիին կարգադրութիւնը:

ՆՈՅՆ.—Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը թուրք և պալկար հաշտութեան առ նուազն երկու տարուան աւագութիւնը կը վաւերացնէ անպայման կերպով:

ՆՈՅՆ.—Պերիէի քաղաքական չրջանակներու մէջ կը յայտարարուին թէ թուրք և հելլէն յարաբերութիւնները որոշուած մեղմանալու վրայ են:

ՆՈՅՆ.—Էսառ փաշայի և Խամայիլ Բէմայի համարաշխութիւնը ետ մնացած է: Աւլոնիայի կառավարութիւնը Էսառ փաշայի ուժերէն վախճալով քաղաքը զօրքերով ամրագրեցած է:

ՆՈՅՆ.—Լոնտօնի ապահովագրական ընկերութիւնները թուրք և հելլէն պատերազմի մը հաւակնութիւնը նկատի առած ըլլալով Յունաստան փոխադրուող ապրանքները ծովային ապահովագրութեան չիլիւծ են:

ՆՈՅՆ.—Ալպանիոյն քսան սերպ ապատմութիւնը բռնած են Ռանուկովի մէջ:

ՆՈՅՆ.—Ալպանիոյն դէպի Օխրիտա կը յառաջանան Օխրիտա մօտ ալպանական 20000 հոգեւոր բանակին 40000 մակեդոնացի պալկարներ միայնած են:

CINEMA PATHE

Հինգաթի օրէ սկսած է Տիւմաի զբոսը—գործոցը «Երեք հրացանակիրներն» վէպ մը՝ որու մարդէ չմնացած որ անծանօթ մնայ, և անա այս պատճառաւ իզմիրի մէջ մարդ չպիտի մնայ որ չվազէ տեսնելու համար այդ հոյակապ ֆիլմը:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Հ. Ժ. Տ. ՄԱՐՄԱՐԱՐԶԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Հ. Ժ. Տ. Մ. Վասպուրական Ակումբի կազմակերպած Հայկական Ողիմպիական մրցումները տեղի պիտի ունենան Սեպտ. 22ին Կիրակի Կ. Ե. ժամը 3ին Բունթայի Բանիօի դաշտին վրայ:

Դին տոմսակի 4 զրշ.

Փոքերու և դպրոց. 2 զրշ.

Մեծերու խմար.—Ա. վազք 100 մէթը.—Բ. կեցած երկայնութեամբ ցատկել.—Գ. վազելով երկայ. ցատկել.—Դ. Սկաւառակ նետել.—Ե. Երեք քայլ ցատկել.—Զ. Գունտ շետել.—Է. 400 Մ. վազք.—Ը. Բարձրութիւն ցատկել.—Թ. Հաւիթաձև քար նետել.—Ճ. 1500 Մ. վազք:

16 տարեկանէն վար փոքերու.—Ա. 100 մ. վազք.—Բ. կեցած երկ. ցատկել.—Գ. վազելով երկ. ցատկել.—Դ. քարձրութեան ցատկել.—Ե. երեք քայլ ցատկել: Սկսնակներու Ա. 100 մ. վազք. Բ. սկսնակ նետել.—Դ. վազելով երկար. ցատկել:

Բնարի Դանֆարը պիտի մասնակցի: 4—2

ԾԱՆՈԹԻ Է

Հայոց թագ Ռէչիտի ճատակի Տիար Յովհաննէս Մաղաթիւնի նպարտագոծաւնոցը ի վնաս կ'հանուի իր ամբողջ պատրաստի ապրանքներով ու կարասիներով, փափաքողները եթէ կ'զտուին զոնելու համար կրնան դիմել Տիւրի Տիար Յ. Մաղաթեանի:

10—2

ԾԱՆՈԹՅՈՒՄ

ՊԱՍՏԱՆԿԱՆ «ՔԱՅԻ ԲՐԷՆԹԱՆ»

ճոհարար Սիմոն, ժամանակէ մը ի վեր անձնական տկարութեան պատճառով միջին հիմայ չի կարողացաւ իր յաճախողներու գոհացում տալ. բայց այսօրուէն սկսեալ, առաւուր, կէսօր, և երեկոյ պատրաստ է ներկայացող ուն յաճախողը գոհացնելու իր համարաւ կերակուրներով և մանաւանդ հանրաճանօթ «քաջայով»:

5—5

NATIONAL UNION SOCIETY LTD

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՈՒ ՆԵՐԱՇԽԱԽՈՒՄՈՒՄ Է

PHOENIX ASSURANCE COMPANY LTD. Է

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ԼՕՆՏՈՆԻ ՄԷՔ 1782 ԻՆ

Ընկերությունը ընդունում է պահանջներ

պահանջ, Գոյքերը եւն. աշխի է քան

Վաճառված է միևնույն պայմաններում համար աշխի քան

Անգլ. Ոսկի

15.000.000

90.000.000

Այս հասկացմանը ընկերությունը կ'ապահովագրի հրդեհի դեմ շենքեր, ապրանք, կարասի, գործարաններ, եւն. նպատակները պայմաններով:

ԾՈՎԱՅԻՆ ՃԻԻՂ

LIVERPOOL 11 DALE ST

PHOENIX OF LONDON

Այս ընկերությունը կ'ապահովագրի նշանակալի ամեն տեսակ ապրանքներ, ընդդեմ ծովային արկածները:

Լիազոր ներկայացուցիչ Իզմիրի

Լ. Ն. Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԲԱՍՏԱՆ ԿԱԶԱՐԻՔ ՊԱՐՏՈՒՄՆ 22, 25, 27

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՑ

ՀՐԴԵՂԻ ԵՒ ԿԵՆՍ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հիմնադրվել է 1790 թ. ԼՈՆԴՈՆԻ

Գոյք ընկերությունը
Վաճառված ապահովագրության
ՀՐԴԵՂԻ ՃԻՐԷ. — Ընկերությունը կ'ապահովագրի հրդեհի դեմ և ամեն կերպ
կ'ապահովագրի, պահանջ, ապահովագրության պայմաններով:
ԿԵՆՍԻՔԻ ՃԻՐԷ. — Ընկերությունը կ'ապահովագրի պայմաններով կ'ապահովագրի
ամբողջ կենսական ապահովագրության պայմաններով, ապահովագրության պայմաններով
ապահովագրության են. են. Անգլի մարմանը կ'ապահովագրի համար գրվել:

Կ. Ռ. ՈՍԿԱՆՏԵԱՆԻ

Ս. ՈՒԹՅՈՒՆԵՐԻ
Ընդհ. Գործակալ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԻՔ

ՔԱՄԷԼԻԱԻ

(ՆԱԽՈՐԴ ԸՄԱՐԻԹԷՆ)

Վաճառատան մեջ կը գտնուին ամեն հաշակի յարմար ապրանքներ:
Այնպես ներկայ կ'ընդունեն համար, ընդունած ենք մեծաքանակ ապրանք
որոնք պիտի կրնան գտնվել ամեն նորահաշակները:
Գիներու անհամեմատ ավանդելուն, ապրանքներու առկուսելուն անմիջապես են
Այցելեցէ՛ք անգամ մը ՔԱՄԷԼԻԱԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԵՐ ԿԱՌԱՐԱՆՈՒՄԻՆ ԿԱԾԱՐ:

ՏԵՐՈՒՆԻՔԻՆԻ

ՍՐՈՄԱԼԻՔՍ

ՏՕՔԵՐՈՒ ՄԱՅՐՈՒ ՔԱՐԼՈՒ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ 98 ՊԱՅՈՒՆ
այն բոլոր հիմնականները համար
որոնք Ստամբուլի և ադրիանո-
բու կը վերաբերին, նոյն իսկ եժե
30 տարի է ի վեր անընդմեջ տա-
րատողներ ըլլան: Մարտորդիւ-
նը կը դիւրացնէ, ախորժակը կը
բանայ և յանձնարարութեամբ ներ-
պայի և Ամերիկայի բժիշկներէն
առողջացնելով ստամոքսի խի-
թեր, փսխումներ, տղոց և չափա-
հասներու փորձարարութիւն, ստա-
մոքսի ընդլայնում, թոքում, ջղա-
յունութիւն և անմարտողութիւն:

ԳԼԵՆՈՒՄԻՆ ԲՈՒՐՈՒՆ ԳԵՂԱՐԱՆ-
ՆԵՐԸ:

= 5 ՖՐ. ՇԻՇԸ =

Կեդրոնական

ՏՕՔԵՐՈՒ ՄԱՅՐՈՒՄԻՆ

(Տրոյիսա)

ԱՐԱՊ ԽԱՆ - ԻՋՄԻՆ

ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ ԵՒ ԱԴՐԻԱՆ

ESTABLISHED 1782

PHOENIX ASSURANCE COMPANY LTD OF LONDON

Դրամադրութիւն և պահեստի գրամ Ա.
Ո. 4,500,000 Տարեկան հասցի Ա. Ո.
1,500,000:

«ՅԷՆԻՔՍ» 122 տարի է ի վեր հի.
ժառանգութեամբ հրդեհի ապահովագրութեամբ, ան քն-
կերութիւն մ'է և ցորդ հասցի է առաւ-
ջան 27,000,000 Ա. Ո. և ցորդ համար:

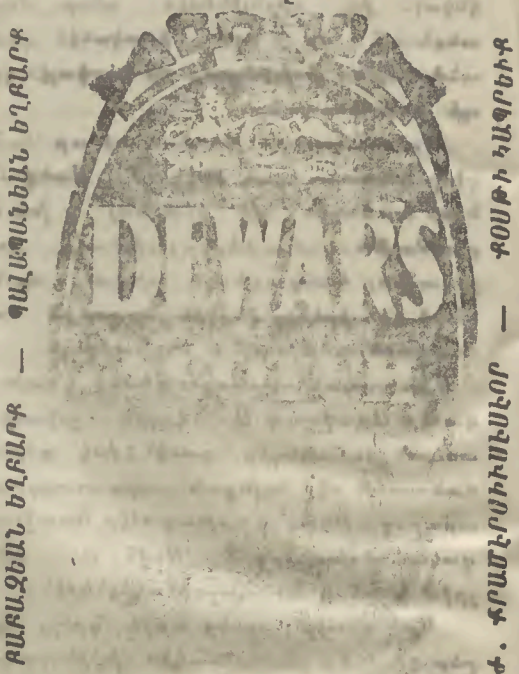
«ՅԷՆԻՔՍ» կ'ապահովագրի հրդեհի
դեմ շենք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպա-
տաւոր պայմաններով, Գրիմի առ

Լիազոր Ընդհ. Գործակալ. Իզմիրի
Գաւառաց

F. BLACKLER

ԱՅՍ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ՌԻՍԿԻՆ

Կը գտնուի հետեւեալ վաճառատուններու
մէջ:

ՀԱՅ ՀԱՅՑ ԵՒՆԷ. ԵՒԼ.

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արտոնեալ վեճ. Կայսեր 1911 Մարտ 20 Թաւական հրամանագրով

ԿԵՂԻՆԱՏԵՂԻ

ԲԵՐԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԵԱՆԻՔ ՇԵՂԵՆ ՄԷՔ

Անդրդրոյի վաճառած Ընկերութեան դրամագրոյի Ըր. 13,000,000
Երաշխաւորութեան գումար » 231,840,000
Ապահովագր. վաճառած վնասուց Եւ յոյժ եւ դրագր. » 774,867,000
1911 թ. զանգուած թոյլ եւ տոյլ » 124,086,000

ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՍ ՆՊԱՏԱԽՈՐ-ՊԱՏԱՆԵՐՈՎ

Կ'ապահովագրի հրդեհի ու փոխադրութեան վնասներու դեմ:
Կ'ապահովագրի կենսական վնաս և ամեն տեսակ արկածներու դեմ:
Կ'ապահովագրի երկաթուղիի և շոգեմատի արկածներու դեմ:
Կ'ապահովագրի ապակիներու կորուստներու դեմ:

Ամէն տեսակ տեղեկութեան համար դիմել՝ ընդհանուր գործակալութեան
ՊՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՒՂԻՆՈՐՈՒԹ ԲԱՍԱԾ ԵՆԱՆԾ. ԻՋՄԻՐ

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆԻՔ ՏՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Թանապանի Աղ. և Տըշանի Աղ. գրամատան կողմէ

Դրամագրութիւն ամբողջութեամբ գրամ, Գրանք 10,000,000

Կեդրոնական ՍՏԵՆՔ

Մասնաճիւղ Կ. Գոյք, Իզմիր, Սեւիկի, Ալեքսանդրիա, Է. Գալիք. Գործակալ:

Գրանք տ'Օրիան դրամատանի ամեն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ, ինչպէ՛ս՝ գանձում
եղում՝ Աւստրական Թրքերու, Հնդկական վրձարմունք, առաւել փոխգրքում և
ձեռք, Ալեքսանդրիա զընտել քաղաքներու վրայ կուտայ վարկերու բացման գործ
առ ամեն տեսակ արժեքներու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, գրաւ ար-
դիւնքում և ապրանքներու վրայ են. են:

ԱՒԱՆԴԵՐ

Գրանք Տ'Օրիան կ'ընդունի գրամի Աւանդներ հետեւեալ թուով

1 1/2	0/0	3	ամսական աւանդի մը համար
2	0/0	6	» » »
3	0/0	1	» » »
3 1/2	0/0	2	» » »
4	0/0	3	» » »

Բարեկարգական. Հաղորդութիւններու աւանդներն վերէի թուով 1/2 0/0 առ
թիւն մը կ'ընդունին:

Ի տես վճարելի աւանդներու համար՝ միակ անգի սը կողմէ և 100 Օւմ. թուով
աւել, Գրանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը կը յատկացնէ:

Գրանք տ'Օրիան Հաստատութեան տրամադրութեան տակ գրամ է, ամեն տարեկան
ը փոխարէն իր Հաստատութեան մէջ, գտնուած դրամադրութեան, հետ գրամ է, արժեքում
առաւելներ պահելու համար: